

A utolsó író első könyve

Recenzió-féle Talamon Alfonz első kötetéről

Csak a szöveg és csakis a szöveg legyen előtted ha recenziót írsz. Legyél tárgyilagos és pontos, ne kalandozzál el, műértő szemmel vizsgálj meg a könyvet, dicsérd ill. ítélj el a megfelelő szempontokat figyelembe véve.

Ilyesféle elvárásoknak kell ma megfelelni egy recenzensnek. Sajnos, ez az esetek többségében lehetetlen, a kritikus mégis megpróbál alkalmazkodni az előírásokhoz. *Bírálvá*... valamilyen személytelen bölcsesség személytelen papjává válik" (Mrozek).

„Az írónak meg kellene halni, miután könyvét megírta.” - írja Eco. Ez valójában még kevés. Egész életének semmissé, nem tudottá kéne válnia, hogy ne lehessen semmi fogódzót találni a személyiségében. Ennek a szemléletmódnak létjogosultsága van a tisztán esztétikai jellegű elemzésnél, de úgy vélem a recenzió más műfaj, más jellemzőkkel.

E sorok írója sem felelhet meg a fent előírt követelményeknek, ugyanis elkövette azt a „hibát”, hogy elolvasta Talamon Alfonz kötetének fülszövegeit. Két fontos dolgot tudott meg belőlük. Egyrészt, hogy elsőkönyves író művét tartja a kezében, másrészt, hogy a szerző 1966-ban született. Az első információ talán még kiküszöbölhető, a második azonban már aligha, mert a recenzens születési évszáma ugyanez. S mivel recenzens hajlamos a misztikára, valamiféle azonosságot feltételez keletjük között. Természetesen nem nemzedéki összetartozásról van szó, e szó manapság csak egy másik korosztállyal való szembenállást, nem pedig közel azonos korúak összetartozását jelenti számára. Az egyidőben születettek mítosza ez, melynek az önkényesen vezetett emberi időszámítás tág teret biztosít.

Ha társaságban kiderül a másiktól, hogy velünk egy évben született, azonnal hallgatólagos szövetség jön létre közöttünk. Ha látok a tévében egy velem egyidős rúdugrót, aki már a világcsúcsmagasságot ostromolja, életkorunk mindjárt viszonyítási alappá változik, elkerülhetetlen a kérdés: megvolt-e bennem a lehetőség, hogy én is eljussak oda. E kérdésfelvetés természetes folyománya a közhellyé vált megállapítás: X.Y. ennyi idős korában már...

Ráadásul jelen esetben az a helyzet, hogy e sorok írója is dédelgetett írói terveket (mint annyi más recenzió-és kritikaíró), s e próbálkozás kudarca után fokozott figyelemmel követi a vele egykorú, egy anyanyelvű társának írói működését. Égő kíváncsisággal olvas egy könyvet, amely elsősorban önmaga megszületéséről szól.

Közhelyszerű megállapítás, hogy életünk legnehezebb, de egyben legtartalmasabb, a későbbiekre nézve leginkább meghatározó korszaka a kamaszkor, a felnőtté érés ideje. Még súlyosabban nehezedik ez az idő egy olyan emberre, aki lassanként ráébred, hogy ő bizony író: „úgy tűnik, mintha csak most találta volna meg az ördög a lelkünket és dobta bele az éhes madárfióka csőréként tátongó időtölcser émelvítően szűkülő torkába...”

A fenti idézet- mely A pikádorok ivadéka című elbeszélés kezdete- jelzi azt a helyzetet, melyből a kötet minden írása született.

Talamon Alfonz- birtokában a mesterségbeli tudásnak- megpróbál elszámolni eddig megélt éveivel, a ki nem mondható, le nem írható dolgok, események után kutat, félelmetes lendülettel írja körbe az emlékezetes helyzeteket, személyeket, remélve azt, hogy a körülírás segít rátalálni a lényegre, az elveszetre.

Oly módon ír, mint amikor a falra úgy festünk egy szót, hogy a kivágott betűket ráillesztjük, lefűjjük az egész felületet festékekkel, majd elveszük a sablont, s a vörslő falon fehérén maradt részek kiadják a feliratot. Elmond mindent, ami lehetséges, az elmondhatatlan körvonalai pedig lassanként kibontakoznak.

A legfontosabb kérdése: hogyan lett belőlem író, mit is akarok az írással. Többféle választ olvashatok ki a könyvből. Az első novellából (Az utolsó író memoárja) - mely ironikus hangvételével egyedül áll a kötetben - egyszerű a megoldás: azért, hogy a legnagyobb író legyen belőle. De ezt, ha el is hiszem (mert miért ne hinném el Talamon Alfonznak, hisz ő maga írja : „ higgyük el a szerző minden állítását, hiszen hittünkben erősít az meg.”), az ő esetében nem ezt tartom a legfontosabbnak, hanem az előbb említett A pikádorok ivadéka című írása első néhány oldalát kitevő mondatkoszorú válaszádsi kísérletében vélem megtalálni a rejtély megoldása felé vezető csapást : „ ... a szemérmetlenül valósnak átélt álmok gyermeteg játékát, amelyben mi szereplünk, sziluettjeink és alteregóink mefiszioi tömegével, ambíciók nélkül mozogva a megtestesülés és logikájával, kiterjedéstelen, összegombolyodott időben, a tisztítóútként felfaló, vibráló fényben, s egy mozdulat megsemmisülése közben azon gondolkozunk, hogy vajon melyünk álmodta a teret, mikor és milyen napszakban, az év hányadik órájában, melyünk a cselekmény elvont kéjsodrását,...”

Fölvillan előttem egy tudati világ, mely a saját múltját úgy látja, mint az egymásra rakódott palarétegeket, a tizenöt éves ember élete különszakad a tizenhat évesétől, önálló létezésnek állítód- nak szembe, formálják egymást kölcsönösen, a pillanatnyi létező máris múlttá válik. Irtozatos erőfeszítést fejt ki az elbeszélő, hogy megtalálja önmagát ebben a kavargó káoszban. Papírra akarja kimerevíteni élete eseményeit, érzéseit, hogy megfoghassa saját valódi én-jét, de érzi ennek kilátástalanságát, mert ahogy lefagyasztja egy bizonyos időben önmagát, e művelettel meg is öli. Hisz épp az a lényege sorsának, hogy a különböző idejű én-ek állandó mozgásban vannak tudatának tengerén, s a vizsgálódó állapot később maga is vizsgálttá válik. A paradoxont a dzsungelbéli kuszónövényhez hasonlatos nyelv próbálja feloldani, a nyelv, mely szünet nélkül örvénylik, mondatai, gondolatai egybefolyanak, keresztezik egymást.

Amikor ezt direkterbb módon teszi, mint Az éjszaka árkádsorai-ban, az időben egymástól eltolt én- ekkal való játék lebilincselő ugyan, de inkább egy kitűnően sikerült hagyományos elbeszélés-struktúrát kapunk, amelynek lényege a hangulatteremtés minél tökéletesebb véghez- vitele.

Az ellenpont a Bocsátó című írás, amelynél már nem lehet eldönteni: lírikus próza vagy elbeszélő jellegű líra.

A pikádorok ivadéka más szempontból is kulcsjellegű írás. A bevezető rész utáni negyven oldal valóban a *képzelet szertartása*. A képzelet működésének mikroszkopikus egységekig lemenő vizsgálata, az alkotófolyamat leírásának kísérlete.

Az eddig még nem említett Anap, amelyen ledőlt az első kiszáradt eperfa márquezi ihletésű írás. Témájánál fogva - az önmagát keresztre feszítő ember - a fentiekben vázolt önkeresés egy más oldalát (...)

A recenzió szövege lassan belefolyik egy öntőformába. Így hát „csak” annyit írok ide a végére : 1966-ban egy író született Dunaszerdahelyen.

Talamon Alfonz: A képzelet szertartásai, Madách 1988 (Főnix Füzetek)

Dajkó Pál